

MIRA PERIĆ KRALJIK***PISANJE LUTKARSKIH IGROKAZA ZA DJEČJE VRTIĆE**

Lutkarski tekst ima svoje zakonitosti: poetičnost, jednostavnost, ritmičku zanimljivost, psihološku uvjerljivost, didaktičku nenametljivost, jasnu i zanimljivu priču. Sve to moramo imati na umu kad pišemo lutkarski igrokaz za predškolsku dob. Ovdje pokušavamo dramskom zadanom improvizacijom pisati lutkarske tekstove za dječje vrtiće.

Ključne riječi: lutkarstvo, lutkarski igrokazi

U prvoj fazi stvaranja lutkarskog teksta trebamo dotaknuti svijet mašte, moramo razbijati okvire standardne tematike i moramo poznavati dječji svijet da bismo mogli pisati za njega. Cilj promatranja dječjeg svijeta oko sebe znači naučiti ga čitati i pisati. Pisati za djecu znači duboko poznavanje dječjih psihofizičkih sposobnosti. Primjerice, druga je godina doba mnogih strahova. Dijete se može bojati jakih zvukova, mraka, vjetra, kiše, tamnih boja, stranih lica, odvajanja od majke... Dijete od 3 do 4 godine već povezano priča o nedavnim događajima i iskustvima, postavlja pitanja: zašto?, kada?, kako?. Sklono je verbalnoj drskosti. Za dijete od 5 godina vrlo je važno poticati maštovitost i kreativnost u igri davanjem ideja za variranje „ što bi, kad bi?“. Važno je odrediti granice između stvarnosti i mašte. Šestogodišnjaku je pričanje važno koliko i sama igra, ono zna dramatizirati priču, zna planirati pri rješavanju problema, prikuplja različita iskustva i sl. Puno više znanja o djeci trebamo imati da bismo mogli pisati jezikom dječje igre.

Želim naglasiti da nema dovoljno izričito napisanih lutkarskih tekstova za jednostavna izvođenja lutkarskih igrokaza/predstava u dječjim vrtićima¹. To je odgojiteljima veliki problem. Ovisno o uzrastu djece, odgojitelj bi trebao ostvariti oko deset lutkarskih igrokaza tijekom jedne godine. Ako odgojitelj uspije pronaći primjeren tekst, jasno je da je problem manji, ali ako ne uspije pronaći, morat će se sam upustiti u dramaturgiju priče, pjesme, bajke, basne ili pak sam napisati lutkarski igrokaz. Stoga mi je cilj osposobiti studente, buduće odgojitelje da sami pišu, stvaraju lutkarsku rečenicu/tekstove upravo za predškolsku dob².

Cilj je namjensko pisanje teksta za različite dobne uzraste predškolske dobi (2-6 god.). Lutkarske igrokaze pisane za profesionalna lutkarska kazališta često je teško prilagoditi izvedbi u dječjem vrtiću (zahtjevna

* Mira Perić Kraljik, diplomirana glumica, Hrvatsko narodno kazalište Osijek

¹ Centar za predškolski odgoj Osijek objavio je za internu uporabu, Tekstovi za kazalište lutaka, Osijek, 1995.

² Igre rečenicama, riječima opisuje Coffou Verica, Lutka u školi, Školska knjiga, Zagreb, 2004., str. 18.

scenografija, zahtijevaju se veće tehničke mogućnosti lutke...). Lutkarski tekst ima svoje zakonitosti: poetičnost, jednostavnost, ritmičku raznolikost, psihološku uvjerljivost, didaktičku nenametljivost i nadasve jasnu i zanimljivu priču za predškolsku dob. Imajući sve to na umu prepuštamo se kreativnom istraživanju.

Ističem da se tekst može stvarati tijekom timski organiziranih dramskih igara. Studentima predškolskog odgoja to je vrlo atraktivno. Dogovorom rješavamo opće dramaturške zadane stvari i onda se prepuštamo kreativnoj improvizaciji. To je istraživanje uvijek zanimljivo. Tijekom dramske igre zapisuju studenti koji trenutačno nisu uključeni u dramsku igru. Ovakav timski rad studenata do sada je dao zanimljive lutkarske igrokaze. Ovo je samo prva faza istraživačkog rada na stvaranju teksta. Zapisani tekst „čistimo“, dijaloge, karaktere i samu priču učvršćujemo opet timskom analizom. Ovakav rad na tekstu olakšava memoriranje teksta za glumačke tzv. čitače probe. Puno jednostavnije pristupamo izradi lutke jer poznajemo sam karakter lika. Ne osjeća se ni veliki problem animacije lutke jer studenti, tj. glumci već su osjetili prostor. Živjeli su prvo u prostoru, što znači da ne radimo prvo „za stolom“, nego odmah u prostoru. To je važno jer glumac odmah živi i osjeća u prostoru.³ Riječ ili misao odmah je usklađena s pokretom, glumac tako ne mora na umjetan način učiti „hodati“. Svi procesi fizičkog i misaonog su povezani. Svi ti čimbenici olakšavaju rad na stvaranju lutkarske predstave jer je sve to osjetilo i doživjelo tijelo. Lakše i kraće će trajati proces oživljavanja lutke.

Prošli smo kreativne faze:

1. Temeljita dramaturška priprema
2. Improvizacija i analiza igre
3. Odabir, izrada lutke i režiranje dobivenih rezultata
4. Prezentacija u završnom javnom programu
5. Analiza svih faza rada

Primjer: Dogovorili smo osnovne elemente improvizacije (radnju i likove). Pas, mačka, gica, kokoš, guska – studenti kroz improvizaciju igraju te životinje, glasaju se, skakuću, pokušavaju se što više transformirati u njih. Pas je neraspoložen i gladan, želi biti sam u dvorištu. Mora što brže pronaći svoju kost koju je zakopao, dolazi do sukoba s ostalim stanarima u dvorištu....Kokoš i guska će nešto poduzeti...što...u blizini je posuda s vodom, mačka ima ideju, a gica... Studenti kroz igru stvaraju tekst, poslije igre ga „čiste“, doraduju, zapisuju. Studenti ovdje kroz improvizaciju koordiniraju svoju misao, pokret, emociju, istražuju cijelu svoju osobnost. Stvaraju rečenicu, tekst – igru i upravo tu igru poslije pokušavamo udahnuti samostalno izrađenim lutkama i polako prolazimo sve faze do realizacije lutkarske predstave. Isto tako moram naglasiti da u nekoliko generacija nisam ovim putem došla do zadanog cilja. U umjetnosti nema pravila, igra se

³ Više o ovoj tehnici glume piše Čehov Mihail, Glumcu o tehnici glume, Hrvatski centar ITI - UNESCO, Zagreb, 2004., str. 47

ponekad lako dogodi, a ponekad teže, a nekada naprosto stalno bježi. Studenti u tom slučaju samostalno pišu lutkarske igrokaze za dječje vrtiće.

Dramska umjetnost zasniva se na zakonima davanja i primanja. Koliko životne i estetske kvalitete kroz lutkarski tekst i igru možemo dati djeci? Jesmo li im dali dovoljno za njihov kvalitetan razvoj? Razumiju li nas oni uvijek kao primatelji? Nema zaokruženog odgovora na ova pitanja. Glavni nam je cilj stvoriti kroz tekst pokret, lutku: lutkarski raj djetinjstva.

Sljedeći primjeri lutkarskih igrokaza nastali su iz timskog rada studenata. Dramskim istraživanjem, improvizacijom došli smo do lutkarskih tekstova, zatim smo prošli sve sljedeće faze rada i stvorili male lutkarske predstave koje su studenti igrali u nekoliko dječjih vrtića. Radovi su nastali u okviru predmeta lutkarstvo i dramsko scensko stvaralaštvo.

Autori igrokaza: Studenti predškolskog odgoja uz pomoć Mire Perić Kraljik

RUGALICA

LIKОВИ:

GICA
ZEKO PEKO
MICA CICA
ŽABICA KATICA

Gica stoji na ulici i pjevuši:

G: Ja sam mala gica, oink oink oink
Jede mi se pizza, oink ionk oink

Na sceni se pojavljuju Zeko Peko, Mica Cica i Žabica Katica, Prolaze kraj Gice, Zeko Peko ju gurne.

G: Joj ... bok Zeko Peko, ciao Žabice Katice...
Šmrc, šmrc... zašto me nitko ne voli? Zašto ja moram biti sama i tužna? Zašto nemam prijatelja?

Zeko se naglo okreće.

Z: Zašto? Pa pogledaj se samo, debela prasice!

M: Mirišljavice!

Ž: Hm...

Z: Što se praviš pametna, Žabice Katice? Reci Gici Smrdljivici zašto ne želimo da nam ona bude prijateljica!

Ž: Zeko Peko, nemoj biti zločest, pusti Gicu na miru, nije ti nikakvog zla učinila!

Z: Joj Katice, stvarno si dosadna!

M: Da Žabice Katice, zašto braniš Gicu? Ti si naša prijateljica, a ne njena!!!
Z: Ma Cico, pusti ju! Hajdemo mi otpjevati Gici jednu pjesmu!
G: Pjesmica! Joj, super! Nikada mi nitko nije pjevao pjesmicu! Hajde, pjevaj!
Pjevaj!
Ž: Nemoj, Peko! Nemoj, Gico!
G: Pusti ih, Žabice Katice! Baš bih voljela da mi nešto lijepo otpjevaju!
Ž: Dobro Gico, ali upozorila sam te!

Zeko Peko i Mica Cica pjevaju rugalicu!

Z i M: Pogledajte Gicu kao je debela, ni jedna životinja se s njom družiti ne bi htjela!

G: Šmrc, šmrc! zašto morate biti tako zli? Idite, radije ću biti sama!

Ž: Sada je Zeko stvarno dosta, sita sam ja tebe i tvojih rugalica! Zašto moraš tako zao biti i Gicu povrijediti? A ti Mico Cico, jako si me razočarala.

Mica Cica se odmakne od Zeke Peke i stane kraj Žabice Katice.

M: Da Zeko, prevršio si svaku mjeru!

Mica se obraća Gici:

M: Oprosti, smrdljivice ... ups! Oprosti mi Gico.

G: Oink, oink, oprošteno!

Ž: Gico, ti stvarno imaš veliko srce! I prava si prijateljica!

Z: Katice – pametnice, nemoj me ljutiti! Ti si moja prijateljica i moraš biti na mojoj strani!

Ž: Zeko Peko nisi u pravu! Sada vidim da si stvarno zao jer si se Gici rugao. Gica će od sada biti moja prijateljica, a tebi Zeko, ako se to ne sviđa ne moraš se družiti s nama.

G: Joj super! Moja prva prijateljica!

Z: Mico Cico, onda si ti moja prijateljica! Više se ne družimo s Katicom i Gicom!

M: A ne, Zeko, prevario si se! Njih je više ... ja sam s njima ... ja volim društvo!

Z: Znači tako? Dobro! Ne trebam ja vas, eto vam Gica smrdljivica, mucavica

Ž: Ti si najobičnija rugalica!

Žabica Katica i Mica Cica zagrlje Gicu i odmaknu se od Zeke Peke.

G: Sad sam stvarno sretna, do sada nisam imala niti jednog prijatelja, a sada imam dva!

Gica, žabica i Mica odlaze od Zeke i zaobilaze ga isto onako kako su zaobilazili Gicu. Zako ostaje sam i sjedne.

Z: Baš me briga, ne trebaju mi prijatelji koji se druže s tom Gicom prljavicom!

U pozadini se vide Gica, Katica i Mica kako se igraju i smiju. Zeko gleda u njih i uzdahne. Polako se udaljava, a tri prijatelja prilaze bliže.

M: Žabice Katice, pogledaj Zeku kako je tužan i sam!

Ž: E, Mico Cico, i ti Gico, vidite kako završe prijatelji koji se rugaju ...

G: Ali žao mi je gledati Zeku tako samog i tužnog !

M: Kako ti može biti žao, pa on ti se stalno rugao!

G: Znam da je bio zločest taj Zeko Peko... ali neka nam i on bude prijatelj, jako je ružno...

Ž: ...i jako tužno ...

G: ... biti sam!

Ž: Imaš pravo, Gico, sada je naučio svoju lekciju!

M: Dođi Peko k nama!

Zeko dotrči i uhvati se za ruke s njima. Polako odlaze.

Z: Nikada se više neću nikome rugati, jer tako mogu izgubiti prave prijatelje kao š to ste vi Gico, oprostite mi!

Gica ga zagrla i svi pjevaju pjesmicu.

Z,M,G i Ž: Prijatelj se pravi nikada ne ruga, bolje biti dobar nego gubit druga!

ŽIVOTINJSKO CARSTVO

LIKOVİ

gica Mara / SLAVONKA, puran Dudek / ZAGORAC, mago Tugomil / ISTRANIN, srdela Luce / DALMATINKA.

UVOD: Čujte i počujte! Svake godine u jesen održava se životinjsko, životinjsko sjelo. A ove godine održat će se u Slavoniji i domaćica mu je gica Mara. Družiti će se tu mnoge životinje: puran Dudek iz Zagorja, mago Togomil iz Istre, srdela Luce iz Dalmacije i još mnogi drugi !!! Stoga, čujte i počuje, dođite i vidite!!!

Gica MARA: Ej, dragi moji sretna sam što vas vidim u ovolikom broju, a još mi je draže što ste došli u Slavoniju moju!!!

PJEVA / Slavonijo, dok ti ime traje čuvat ćemo tvoje običaje!!!

Puran DUDEK: Gico moja draga, daj pa ne BUMO sad pričali, a isto tako ni skicali, pa mi dojdosmo na gozbu, jelo i piće, daj pusti sada priče!!!

Srdela LUCE: O ... kakve li drskosti !!! Zar se tako u gostima vlada?! Tko li te je samo pristojnosti UČIJA, taj se samo uzalud MUČIJA!!!

Puran DUDEK: Pusti sada priče, KAJ me se to tiče ...ja BUM jela, ja BUM pića, ma ne zanima me nikakva priča!!!

Mago TUGOMIL: A i ja sam, moram priznati, malo gladan, a ČA ću jadan kad teglim po CILE dane dobro bi mi SILO malo slavonske hrane!!!

Gica MARA: Što ću jedna?! Vidim da s vama puno priče nema, nego brže-bolje za svoje goste hranu ću da spremam!!! Da jedemo, pijemo i veselo da nam bude!!!

Puran DUDEK: O Gico moja, pa prava si domaćica!!! Da si barem moga roda, odmah BI te UZEL za ženu svoju da mi uvijek kuhaš najdražu hranu svoju !!!

(Gica se zagrcne u jelu ..., kašlje... ostaje neko vrijeme u stanju razmišljanja, a potom spretno mijenjajući temu odgovara ...)

Gica MARA: Pa Slavonija moja, zemlja je plemenita, puna kukuruza, jabuka i žita! Divna je ona i krasna, pa vidiš kako sam ja fina, debela i masna !!

Srdela LUCE: Jest gico pravo zboriš, pa ima u te sala!!! E .. ja bi ti 150 kilaaa dala!

Gica MARA: Neka, neka... nek sam ja debela i široka i sa kuka i sa boka!!!

Puran DUDEK: A KAJ si mi ti Tugomilu TAK tužan, pa daj NEBUD tužan jer si tada ružan, razveseli se malo pa svi BUMO sretni! Čuj, a da ti NEKAJ otpevam ?! Nikom nije lepše neg je nam samo da je tako svaki dan ... !!! 2. put / SVI .. nikom nije lepše ...

KRAJ/ Čujte i počujte /2 puta !!! Tako su vam se životinje zajedno još dugo veselile, pjevale i pile, od velikih govora ništa nisu ni snile, ali su se zato od srca dobro pogostile!!!

BOŽIĆ ZVAN USKRS

Likovi:

DAVID
LUCIJA
ZEC

Lucija: Braco, braco, dođi sa mnom, Djed samo što nije došao. Moramo ga vidjeti.

David: Pusti me Lucija, vidiš da spavam.

Lucija: Ali Davide, obećao si mi da ćemo ga ove godine vidjeti, da nam neće pobjeći.

(Lucija i David čekaju Djeda, ali njega još nema).

Lucija: Znam ja zašto njega nema. On je sada sigurno kod Maje iz mog razreda. Ove mu je godine u pismu napisala da želi veliku lutku.

David: Misliš da je sada tamo?

Lucija: Da, sigurna sam.

David: Onda će sigurno od Maje doći kod nas i ući kroz dimnjak.

(Nakon nekoliko trenutaka začuje se šuškanje).

Zec: Sretan vam Uskrs djeco! Donio sam vam prekrasne pisanice.

Lucija: Zečiću, pa otkud si ti došao? Mi čekamo Djeda, a ti nas iznenadiš.

Zec: Pa kao i svake godine dolazim za Uskrs i darivam dobru djecu.

David: Zeko mi smo dobri bili, darove smo za Uskrs dobili, ali sad je Božić! Trebao nam je doći Djed.

Zec: Što želite reći, da nisam trebao doći sada?

Lucija: Vani je hladno, zima je stigla, a i Božić nam je pred vratima.

Zec: A to znači da sam pogriješio godišnje doba? Ma nije moguće ...

David: Jesi zeko, jesi!

Zec: Pa ovo mi se još nije dogodilo! Jao djeco, nemojte ovo nikome reći, bit ću posramljen.

Lucija: Pa dobro zeko. Ako ti tako želiš!

Zec: Dobro djeco, hvala vam. A sada moram ići! Vidimo se dogodne ... doviđenja!

David: Lucija, pa jesi li ti vidjela ovo ? Zec nam je bio!

Lucija: Pa ne mogu vjerovati, otkud on kod nas u ovo doba?

David: Ah, zabunio se!

Lucija: Da, ali bar nas je zabavio!

David: A Djed nikako da dođe...

Lucija: Davide, a da mi ipak malo prilegnemo?

David: Mogli bismo, Lucija, mogli bi.

Lucija: Ali na prvo šuškanje ustajemo da vidimo je li to Djed.

David: Dogovoreno.

(I tako su Lucija i David legli i ubrzo utonuli u san. A ujutro kad se probude sigurno će ispod božićne jelke pronaći mnogo lijepih darova.)

CVJETIĆ ŽUTKO-LJUTKO

LIKОВИ:

CVIJET
BUBAMARA
SUNCE

CVIJET: Dobro jutro po još koji put, pozdravlja vas cvjetić žut, al sam ljut nemam s kime ukasiti put. Nitko još prošao nije da se meni nasmije. Jedino sunce svoje zrake širi i pokušava da me malo smiri ...

SUNCE: Divno, divno raste cvjetić žut, podignute glave ukrašava put, vjetar ga njiše tiho ko u snu i tužno čeka pjesmu jutarnju.

CVIJET: (kroz plač) O kako sam sretan, ma ne tužan, zapravo, užasno ljut, već mi je dosadilo čekati da netko prođe kroz taj put!

BUBAMARA: (sleti na cvijet i broji svoje točkice): 1,2,3, 4.....(x 2)
aaaaa što tako lijepo miriše, a tako je nježno, žuto i veliko!

CVIJET: Tko si, tko si??? ma tko to hoda po mojim sunčanim laticama, makni se siđi dolje, ja nemam prijatelja, ne znam, stvarno ne znam tko si i želim da se smjesti makneš!!!

BUBAMARA: (odleti pod cvijet uplašena) A zašto si ti tako ljut, pa nisam valjda došla na krivi put!?

CVIJET: Mojim putem još nikada nitko prošao nije i neću da me netko crven i točkast ismije.

BUBAMARA: Ime mi već znaju svi, hajde pogodi sad i ti!

CVIJET: Ti se zoveš pčela!?

BUBAMARA: Neee! Ime mi je kratko, moje srce jako slatko, prijatelj sam radostan svaku noć i svaki dan!

CVIJET: Bubamara!

BUBAMARA: Da, pogodio si ime moje sada ja želim čuti tvoje!?

CVIJET: E pa nećeš znati moje, odlazi u odaje svoje! Ne ću da me nitko smeta, niti pčela niti bubamara vesela. Nemoj ostajati duže, točkice su tvoje ružne!

BUBAMARA: Uvijek ljut, žuti, cvjetić Ljutko!
(Bubamara odlazi)

CVIJET: Nisam ljutko, nisam! (plače)

SUNCE: Zašto plačeš moj cvjetiću?

CVIJET: Mene nitko ne voli!

SUNCE: Vole te cvjetiću moj svi, ali moraš znati voljeti i ti, pa ćeš prijatelja mnogo imati i nećeš biti ljut, žuti cvjetić Ljutko. Hajde pozovi bubamaru da se vrati i muke si odmah skрати!

CVIJET: Tebi je muka, šuti, šuti, šuti malo, samo pjevaš, a sada mi i još propovijedaš, ne ću ja nikog zvati, neka se bubamara sama vrati!

SUNCE: (Govori tiho, kao svijest cvijeta) Hajde, pozovi bubamaru da se vrati i muke si odmah skрати!

CVIJET: Šuti, šu-tiiii!

SUNCE: Hajde, pozovi bubamaru da se vrati i muke si odmah skрати!

CVIJET: (očajno plače) Vrati se, vrati se prijateljice moja, molim te, vrati se, imam ti nešto važno reći!

BUBAMARA: (dolazi ponovno) Što je, što sad hoćeš Ljutko!?

CVIJET: Oprosti mi, ja sam cvijet SUNCOKRET hoćeš mi biti prijateljica, ne ću više biti ljut i tako ... neću više!

BUBAMARA: Moje točkice, moj su ponos novu točku dobila sam i prijateljica novog našla!

SUNCE: Divno, divno raste cvjetić žut, uzdignute glave ukrašava put, vjetar ga njiše tiho ko u snu i veselo čeka pjesmu jutarnju!

LITERATURA

- Starc, B., Čudina, Obradović, M., Pleša, A., Profaca, B., Letica, M., Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi, Golden Marketing, Tehnička knjiga, Zagreb, 2004.
- Ladika, Z., Čečuk, S., Dević, Đ., Dramske igre, Zagreb, 1983.
- Ladika, Z., Dijete i scenska umjetnost, Školska knjiga, Zagreb, 1970.
- Švacov, V., Temelji dramaturgije
- Meleš, D., Stričević, J., Druženje djece i odraslih, Školska knjiga, 1991.
- Colić, V., Ognjenović, V., Balić, D., Igramo se, družimo, radimo ... ; Dnevnik, Novi Sad
- Coffou, V., Lutka u školi, Školska knjiga, Zagreb, 2004.
- Čehov, M., Glumcu, Hrvatski centar ITI – UNESCO, Zagreb, 2004.

WRITING PUPPET PLAYS FOR KINDERGARTENS

Texts written for puppet plays have their specificities: poetic quality, simplicity, interesting rhythm, psychological effectiveness, it is didactically unimpostin, and has an interesting and clear plot. It should all be taken into consideration when we write a puppet play for pre-schoolers. We are trying here to write puppet plays for kindergartens using the instructed improvisation drama technique.

Key words: puppetry, puppet plays

Primljeno 12. srpnja 2005.